

Her bir mahluk üstünde; "Hâlık-ı Küll-i Şey'e mahsus bir sikke, Sâni-i Küll-i Şey'e has bir hatem ve taklit kabul etmez bir turra-i garra" bulunmasını biraz açıklar mısınız?

"Bak şu kâinat bostanına, şu zeminin bağına, şu semanın yıldızlarla yaldızlanmış güzel yüzüne dikkat et! Göreceksin ki bir Sâni'-i Zülcelal'in, bir Fâtır-ı Zülcemal'in o serilmiş ve serpilmiş masnuattan her bir masnû üstünde Hâlık-ı külli şeye mahsus bir sikkesi ve her bir mahluku üstünde Sâni'-i külli şeye has bir hâtemi ve kalem-i kudretin birer menşuru olan sahaif-i leyl ve nehar, yaz ve baharda yazılan tabakat-ı mevcudat üstünde taklit kabul etmez bir turra-i garrası vardır. "(1)

Masnuda öncelikle "Hâlık", mahlukatta "Sâni" isminin nazara verilmesinin hikmeti ne olabilir?

Her varlık yaratılmış olması cihetiyle Hâlık ismini, gayet sanatlı olarak yapılması cihetiyle de Sani ismini öncelikle gösterir. Bu iki isim her eserde tecelli eder. Bunlara ilave olarak her varlığının mahiyetine göre birçok esma tecelli eder. Hayat sahibi canlılarda Muhyi ismi, rızıklanan varlıklarda Rezzak ismi tecelli ettiği gibi insanın o cami' mahiyetinde de bütün esma tecelli eder.

Sikke, hatem, turra ne demektir, aralarında fark var mıdır?

Masnuatın "her bir masnu üstünde, Hâlık-ı Külli Şeye mahsus bir sikkesi var" ifadesi şu manaya geliyor:

Her varlık üstünde Cenab-ı Hakk'ın öyle bir mührü vardır ki bütün eşyanın halıkı olmayan o şeyi icad edemez. Zira, Üstadımızın ifade ettiği gibi, her şey her şeyle bağlıdır. Her şeye yapamayan bir şeyi da yapamaz. Bu kadar sanatlı ve hikmetli olarak yaratılan mahluklar, basit sebeplerin işi olamaz.

Sikke, Osmanlı liralığında altınların basıldığı matbaanın isminin bulunduğu yüze denilir. Bu teşbihe göre kâinat bir tek matbaa, her bir varlık orada imal edilen bir altın gibidir. Her varlık üstünde bu mühür okunur. Yani bir çiçek, bir ağaç, bir hayvan aynı hakikati birlikte terennüm ederek derler ki, bizi yaratan ancak her şeyi

yaratan **“Hâlık-ı Küll-i Şey”dir.**

Hâtem ifadesi, öncelikle bir mektubun sonuna vurulan mührü hatırlatır. Bu teşbihe göre kâinat bir mektup, her bir insan ise o mektubun sonuna vurulmuş bir mühür gibidir. Yahut bir ağaç bir mektup, onun her bir meyvesi ise birer mühür gibidir.

“Taklit kabul etmez bir turra-i garrâ” ifadesi de aynı dersi vermektedir. Bilindiği gibi **turra** (tuğra) Osmanlı liralığında padişahın isminin yazıldığı yüzdür. Her varlık kendisinde tecelli eden ilahi isimlere ayna olmakta ve **“Beni yaratan ancak bütün âlemlerin Rabbi olan Allah’tır.”** hakikatini ilan etmektedir.

1) bk. [Sözler, Yirmi İkinci Söz, İkinci Makam.](#)